

Реинтродукция на генетични ресурси от зърнено-житни култури за постигане на повишена устойчивост в хранителната верига и подобряване поминъка на фермерите в Сърбия и България – GRAINEFIT

Автор(и): доц. д-р Златина Ур, ИРГР – Садово, ССА; проф.д-р Елена Тодоровска, Агробиоинститут, ССА

Дата: 27.04.2021 Брой: 4/2021

Към какво е насочен проектът?

Отрицателните последици от климатичните промени върху производството на храни от дребнозърнени култури (пшеница, ечемик, овес, ръж), продоволствената сигурност и торенето, намаляването на генетичното разнообразие в стопанствата, безработицата и масовата миграция на младите хора към градовете представляват сериозни проблеми в селските райони в Сърбия и България, особено за дребните земеделски домакинства. Въпреки нарастващите изисквания за наличие на местни продукти с добра хранителна стойност и по-малко алергени на пазара, информираността на земеделските производители за ползите от местните сортове не е достатъчна. Липсва добра координация при установяване на партньорства между асоциации на земеделски производители, изследователи, национални служби и граждански общности за създаване на култури, устойчиви към промените на климата и на нови бизнес възможности за подобряване поминъка на фермерите.

Какво ще направим?

Ще се колекционират и размножат местни, адаптирани към регионалните условия сортове от дребнозърнени култури, от стопанства, генбанки и национални институти. Семената ще бъдат разпространени сред най-уязвимите земеделски производители за опазване и повторно въвеждане на местните сортове, разнообразяване на земеделското производство и селекция на устойчиви към промените на климата култури с участието на фермери от двата пола. На местните земеделски стопани ще бъде предоставяна научна подкрепа, обучение и ноу-хау, което ще улесни вземането на решения. Ще се организират открити дни на полето на общинско ниво с участието на националните служби по земеделие и научно-изследователски институти за насърчаване на използването на дребнозърнените генетични ресурси в стопанствата в синхрон с традиционните земеделски практики. Местните дребнозърнени култури ще бъдат оценени по агрономически признаци, устойчивост на болести и суша, както и ще бъде проучен техният генетичен (на ДНК ниво), хранителен и технологичен профил. Чрез провеждане на работни срещи за споделяне на допълнителни похвати, експертизи и опит ще се засили научно-изследователското и институционално сътрудничество. Ще се организират семинари по етикетиране на ново-разработени продукти, кръгла маса и среща с бизнеса, както и ще се разработи и разпространи изчерпателно ръководство сред заинтересованите от дребнозърнените култури страни за да се подпомогнат уязвимите земеделски производители да създават допълнителни доходи и да се справят с бедността, да намерят своята пазарна ниша, достъп до услуги и средства, да създадат партньорства, да произвеждат и продават разнообразие от традиционни продукти с отличителен етикет.

Какво се очаква да постигнем?

Този проект ще донесе пряка полза за 40 земеделски производители жени и мъже чрез обучението им в реинтродуциране, съхранение, устойчиво използване и управление на дребнозърнени генетични ресурси, адаптирани към климатичните промени. Най-малко 20 земеделски производители в уязвимите селски райони, включително по-младото поколение, ще бъдат подпомогнати в създаване на допълнителни доходи и подобряване на поминъка им чрез обучение за получаване на добавена стойност от местните сортове и пускане на пазара на традиционни зърнени продукти с отличителен етикет. Земеделските стопани ще бъдат подпомогнати в присъединяването им към кооперации и земеделски организации, и ще се подобри сътрудничеството им с научно-изследователски институции, служби за съвети в земеделието, държавни агенции и други заинтересовани страни. За да се осигури достъп на фермерите до сортове с повишен добив, добра адаптивност и качество при неблагоприятни климатични условия ще бъдат оценени по важни агрономически признаци и устойчивост на болести в експериментални полета и впоследствие анализирани чрез молекулярни маркери 90 сорта обикновена зимна и твърда пшеница. От тях 50 сорта ще бъдат тествани за сухоустойчивост в лабораторни и полски условия, а 20 ще бъдат анализирани за технологично качество и хранителна стойност. Това ще позволи в началните етапи на селекция да бъде направен подбор и предложени 10 от най-добрите генотипове а за по-нататъшно подобряване.

Очаква се проектът също да бъде полезен за поне 1000 земеделски производители чрез предоставяне на семена от оценените генетични ресурси, които ще бъдат популяризирани на обществено ниво в демонстративни полета и на открити дни на полето в земеделски служби и изследователски институции. Ще се прилагат иновативни подходи и хранителни технологии за подобряване производителността на два крайни продукта, базирани на местни сортове от дребнозърнени култури. Информацията за хранителния профил, технологичното качество на различните местни сортове, както и техните агрономически признаци и пригодност за отглеждане в определен регион, ще допринесе за значително подобряване на прехраната на уязвимите общности и земеделските производители. Проектът ще повлияе положително за намаляване на бедността чрез засилване на справедливостта, приобщаването и възможността на селските общности да посрещат непрекъснато нарастващите изисквания, особено от градското население за качествена храна с добри хранителни свойства, приготвена в местните стопанства и по традиционен начин.

Проектът ще допринесе за развитие на човешките ресурси, изграждането на знания и умения, особено на млади учени и изследователи, чрез обучения, трансфер на знания и опит. Очаква се мултидисциплинарният консорциум да установи дългосрочни регионални партньорства между водещите изследователски институции в Сърбия и България, базирани на допълващи се експертизи, които да

идентифицират и предоставят устойчиви на климатичните промени култури, богати на хранителни вещества и с добри технологични свойства, като се набляга на безопасността на храните. Четирите национални институции ще работят съвместно и за укрепване на информационните системи за растителни генетични ресурси, с което ще допринесат и за Глобалната информационна система, осигурявайки достъп до всички фенотипни и генотипни данни за изследваната зародишна плазма. Резултатите от проекта ще повишат осведомеността за значението на Международния договор за растителни генетични ресурси за прехрана и земеделие сред изследователите, националните служби, гражданските общности и земеделските стопани, ще засилят дейностите по неговото прилагане, разпознаваемост и увеличаване на финансирането за устойчивост на проектните интервенции.

За кого ще има най-голяма полза?

Пряка полза по време на изпълнението на проекта ще имат: 40 малки уязвими земеделски стопани с 50 % участие на жени; 5 местни земеделски асоциации; 5 организации на гражданското общество, подпомагащи устойчивото селско стопанство, равенството между етноси и пол; 2 организации, съхраняващи местните традиции и храни; 3 малки преработвателни предприятия; 5 земеделски служби; 25 учени, участващи в генотипирането, анализите на технологичното качество, подпомагането на земеделските стопани и свързването им с други заинтересовани страни и 2 национални генбанки. Индиректните ползи включват: 1000 фермера чрез обучения, семинари и демонстрации на полето; 10 млади учени жени; 5 политици на регионално и национално ниво; 2 търговски фирми и широката общественост.

За повече информация

Ключови думи: устойчиви култури, съхранение, фермерски асоциации, генетични ресурси, равенство между половете, молекулярни маркери, хранителен и технологичен профил, селекция, дребнозърнени култури, Triticum, жени фермери

Координатор на проекта: *Институт по полски и зеленчукови култури в Нови Сад, Сърбия*

Страни участници: *Сърбия и България*

Местоположение: *Северна и Централна Сърбия, Централна Южна и Югоизточна България*

Целеви култури: *пшеница, ечемик, овес, ръж*

Допълнителни спонсори: Дирекция за Национални референтни лаборатории, Министерство на земеделието, горите и водите, Република Сърбия

Партньори: 1. Институт по хранителни технологии в Нови Сад, Сърбия

2. Агробиоинститут в София, България

3. Институт по растителни генетични ресурси в Садово, България

Контакти:

д-р Саня Микич, Отдел Дребнозърнени култури, Институт по полски и зеленчукови култури, Нови Сад, Сърбия,

sanja.mikic@ifvcns.ns.ac.rs

доц. Златина Ур, ИРГР - Садово - zlattinaprg@abv.bg

проф. Елена Тодоровска, АБИ – София - e.g.todorovska@agriacad.bg; e.g.todorovska.abi@gmail.com

Линкове към сайтове, посветени на темата

www.ifvcns.rs

<https://twitter.com/grainefit>

www.linkedin.com/in/grainefit-bsf-4-project-a06b60184